

بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شخصیتی آیووا

تاریخ دریافت: ۹۱/۱۰/۱۰

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۲۰

وحید خسروانی*، فخرالسادات قریشی راد**، رحیم یوسفی***

چکیده

مقدمه: هدف پژوهش حاضر بررسی اعتبار، روایی و تحلیل عاملی پرسشنامه شخصیتی آیووا و ارتباط آن با پنج عامل بزرگ شخصیت در جامعه دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان و دانشگاه تبریز بود.

روش: پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی می‌باشد. تعداد ۵۰۰ نفر دانشجوی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان و تبریز شامل ۲۶۳ دختر و ۲۳۷ پسر، با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند. به منظور بررسی روایی همزمان و افتراقی، پرسشنامه شخصیتی نئو به همراه پرسشنامه اصلی، توسط نمونه تکمیل شد و داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری همبستگی، تحلیل عوامل و تحلیل واریانس، مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: تحلیل عاملی اکتشافی و تجزیه به مؤلفه‌های اصلی به روش چرخش واریانس نشانگر استخراج سه مؤلفه هیجان‌پذیری مثبت، هیجان‌پذیری منفی و مقیدبودن بود، که در مجموع ۵۸/۰۳ واریانس را تبیین می‌کرد. ضریب اعتبار پرسشنامه به روش بازآزمایی برای کل پرسشنامه ۰/۸۵ و برای عامل‌ها بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۷ بود. محاسبه ضرایب همبستگی بین مؤلفه‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا و مقیاس نئو نشان داد که پرسشنامه از روایی خوبی برخوردار است. مقایسه نمرات دختران و پسران نشان داد که بین میانگین نمرات دختران و پسران در عامل‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا تفاوت معناداری وجود ندارد؛ اما در مقیاس‌های پرخاشگری، واکنش به استرس، نزدیکی اجتماعی و جذب، تفاوت بین میانگین نمرات دختران و پسران معنادار است. در نهایت نتایج نشان‌دهنده همبستگی میان پرسشنامه شخصیتی آیووا و نئو بود.

نتیجه‌گیری: نتایج تحقیق نشان‌دهنده اعتبار و ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوب برای پرسشنامه شخصیتی آیووا می‌باشد و در جامعه دانشجویان قابلیت کاربرد دارد.

واژه‌های کلیدی: پرسشنامه شخصیتی آیووا، اعتبار، روایی، پنج عامل بزرگ شخصیت (نئو)، تحلیل عاملی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

V_khosravani@yahoo.com

* نویسنده مسئول : کارشناس ارشد روانشناسی عمومی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

Fari_rad@yahoo.fr

** دانشیار، گروه روانشناسی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

Yousefi@azaruniv.edu

*** استادیار، گروه روانشناسی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

مقدمه

صاحب نظران حوزه شخصیت و روانشناسی از شخصیت تعریف‌های گوناگونی ارائه داده‌اند. در همین راستا، از جمله نظریه‌هایی که در روانشناسی شخصیت جایگاه ویژه‌ای دارد، نظریه صفات^۱ است. فرض اساسی دیدگاه صفات این است که انسان دارای آمادگی‌های گسترده‌ای است که صفات نام دارد و به طریق خاصی به محرک‌ها پاسخ می‌دهد. به عبارت دیگر، انسان را می‌توان از نظر احتمال رفتار، احساسات و تفکر آنها به طریقی خاص توصیف کرد [۱]. یکی از مسائل بنیادی روانشناسی، کشف ساختار خصوصیات شخصیت انسان بوده است [۲، ۳]. این موضوع مهم به وسیله ابزارها و پرسشنامه‌های شخصیتی مورد سنجش قرار می‌گیرد و از جمله معیارهای ارزشیابی، طبقه‌بندی‌های شخصیت و تعمیم‌پذیری آنها در بین زبان‌ها و فرهنگ‌ها است. بنابراین شناسایی تفاوت‌های میان فرهنگی می‌تواند بینش مهمی از سبب‌شناسی تکامل شخصیت فردی فراهم کند [۴]. پرسشنامه شخصیتی آیووآ توسط دونلان^۳، کانگر^۴ و بورزت^۵ از طریق تحلیل محتوایی طراحی شده و برای سنجش خلاصه‌وار ابعاد مشابه ارزیابی شده با پرسشنامه شخصیتی چندبعدی^۶ ساخته شده توسط تلجن^۷ [۶]. مورد استفاده قرار می‌گیرد. این پرسشنامه سه عامل همراه با ۱۱ مقیاس را مورد ارزیابی قرار می‌دهد: عامل مقیدبودن^۸، هیجان‌پذیری منفی^۹ و هیجان‌پذیری مثبت^{۱۰}؛ عامل مقیدبودن، دارای سه مقیاس کنترل^{۱۱}، اجتناب از آسیب^{۱۲} و سنت‌گرایی^{۱۳} است؛ عامل هیجان‌پذیری منفی، شامل سه مقیاس پرخاشگری^{۱۴}، از

خود بیگانگی^{۱۵} و واکنش به استرس^{۱۶} است؛ عامل هیجان‌پذیری مثبت شامل چهار مقیاس پیشرفت^{۱۷}، قدرت اجتماعی^{۱۸}، بهزیستی^{۱۹} و نزدیکی اجتماعی^{۲۰} است. همچنین، مقیاس دیگری تحت عنوان جذب^{۲۱} وجود دارد که یک بعد مستقل مفهومی شخصیت است که درون هیچ یک از سه عامل گروه‌بندی نشده است. هیجان‌پذیری منفی به وضعیت‌هایی به سوی هیجان و خلق منفی و گرایش در جهت مخالف با دیگران اشاره دارد. هیجان‌پذیری منفی آستانه افراد برای تجربه خشونت و یا هیجان‌های ملال‌آور نظیر خشم، اضطراب و از خود بیگانگی را ارزیابی می‌کند [۵، ۷، ۸، ۹]. هیجان‌پذیری مثبت یک بعد شخصیتی مثبت و کارآمد است که می‌تواند به عنوان ظرفیتی برای تجربه هیجان‌های مثبت و گرایش به سوی مشارکت فعال در محیط کاری و اجتماعی تعریف شود [۷، ۱۰، ۱۱]. مقیدبودن به تفاوت‌های افراد در خودکنترلی، پیروی از سنت و رسوم و اجتناب از آسیب اشاره دارد [۸، ۱۱، ۱۲]. جذب در میان حیطة پنج عامل بزرگ احاطه شده و متناوباً تحت عنوان گشودگی به تجربه برچسب‌گذاری شده است و مقیاس جذب پاسخ به تجارب تخیلی و حسی را در بر می‌گیرد [۸]. طولانی بودن پرسشنامه شخصیتی چند بعدی، مانعی برای استفاده در بسیاری از کاربردهای تحقیقی بود؛ چون فرم اصلی حاوی ۳۰۰ گویه بود و نسخه اخیر حاوی ۲۷۶ گویه است [۱۳]. در واقع پاتریک و همکاران نیاز به فرمی کوتاه از این پرسشنامه را تشخیص دادند و آنها یک فرم کوتاه شده‌ی ۱۵۵ سئوالی از پرسشنامه شخصیتی چندبعدی را از منبع اصلی آن طراحی کردند. به هر حال ۱۵۵ سئوال ممکن است برای کاربردهای تحقیقی خیلی طولانی باشد؛ بنابراین پرسشنامه شخصیتی آیووآ [۸، ۱۳] برای مواردی که استفاده از فرم کوتاه شده پرسشنامه شخصیتی چندبعدی خیلی طولانی است تهیه شده بود. بویژه این‌که این ابزار سنجش برای استفاده در طرح تحول خانواده^{۲۲} " مطالعه جنبه‌های جامعه‌شناختی و روانشناختی

- 1- trait theory
- 2- cornbachalpha
- 3- Donnellan
- 4 - Conger
- 5- Burzette
- 6- multidimensional personality questionnaire (MPQ)
- 7 - Auketellegen
- 8- constraint
- 9- negative eemotionality
- 10- positive eemotionality
- 11- control
- 12- harm avoidance
- 13- traditionalism
- 14- aggression

- 15- alienation
- 16- stress treaction
- 17- achievement
- 18- ssocial potency
- 19- well-being
- 20- socialcloseness
- 21- absorption
- 22- family transitions project (FTP)

شخصیت مرتبط بود. و عامل گشودگی به تجربه با مقیاس جذب ارتباط قوی داشت [۱۶، ۱۷، ۱۸].

پرسشنامه شخصیتی آیووا به دلایلی نظیر: اندازه‌گیری سازه‌های مختلف شخصیت، کوتاه بودن و جدید بودن آن می‌تواند به عنوان ابزاری مفید در زمینه‌های مختلف مورد استفاده قرار گیرد. توجه به چنین نکاتی موجب شد که در این پژوهش، به بررسی روایی و اعتبار و ساختار عاملی پرسشنامه شخصیتی آیووا در میان دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان و دانشگاه تبریز پرداخته شود تا یک ابزار پایا و معتبری ایجاد شود و به محققان امکان تحقیق در زمینه‌ی شخصیت در بافت فرهنگی و اجتماعی ایران بر اساس پرسشنامه شخصیتی آیووا را فراهم سازد. هدف پژوهش حاضر بررسی اعتبار، روایی و تحلیل عاملی پرسشنامه شخصیتی آیووا و ارتباط آن با پنج عامل بزرگ شخصیت در جامعه دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان و دانشگاه تبریز بوده است. در همین راستا سؤال‌های زیر طرح شده است: (۱) آیا پرسشنامه شخصیتی آیووا از اعتبار کافی برخوردار است؟ (۲) آیا پرسشنامه شخصیتی آیووا از روایی کافی برخوردار است؟ (۳) ساختار عاملی پرسشنامه شخصیتی آیووا چگونه است؟ (۴) آیا بین عامل‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا و پنج عامل بزرگ شخصیت رابطه معناداری وجود دارد؟ (۵) آیا بین میانگین نمرات گروه دختران و پسران در مقیاس‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا تفاوت وجود دارد؟

روش

طرح پژوهش: پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی است.

آزمودنی‌ها: جامعه آماری پژوهش حاضر، عبارت‌است از کلیه‌ی دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان و دانشگاه تبریز که در سال ۹۱-۱۳۹۰ مشغول به تحصیل بودند. طبق آمار اخذ شده، تعداد کل جامعه مورد نظر ۲۲۳۶۲ نفر بودند که از این تعداد، ۱۱۷۸۳ نفر دختر و ۱۰۵۷۹ نفر پسر بودند. با در نظر گرفتن نسبت توزیع جنسیتی در جامعه مورد پژوهش، نمونه‌ای به حجم ۵۰۰ نفر (۲۶۳ نفر دختر و ۲۳۷ نفر پسر) به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. در این پژوهش سعی شد که به تناسب نسبت جنسیتی و حجم جامعه مورد پژوهش، تعداد

انتقال از نوجوانی به بزرگسالی " ایجاد شده بود. دونالد و همکاران [۵] روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی^۱ به وسیله چرخش واریماکس^۲ را برای بررسی ساختار عاملی پرسشنامه شخصیتی آیووا دنبال کردند. شخصیت از پنج بعد اصلی تشکیل شده است که عبارتند از روان‌رنجورخویی^۳، برون‌گرایی^۴، گشودگی به تجربه^۵، توافق‌پذیری^۶ و مسئولیت‌پذیری^۷. از این پنج عامل، دو عامل برون‌گرایی و توافق‌پذیری به صفات شخصیتی که دارای ماهیتی بین فردی هستند، مربوط می‌شود. عامل مسئولیت‌پذیری اساساً صفات رفتاری هدف‌گرا و نیز کنترل تکانه‌ها به شکلی جامعه‌پسند را در بر می‌گیرد. عامل روان‌رنجورخویی، در برابر گستره‌ای از هیجانات منفی مانند غم، تحریک‌پذیری و تنش عصبی قرار می‌گیرد و عامل گشودگی به تجربه نیز به گستردگی، عمق، و پیچیدگی وجوه فکری، ذهنی، و تجربیات فرد مربوط است [۱]. در تحقیقاتی، عامل هیجان‌پذیری منفی، همبستگی مثبت قوی با روان‌رنجورخویی، و به صورت متوسطی همبستگی منفی با توافق‌پذیری مدل پنج عاملی داشت. هیجان‌پذیری مثبت، همبستگی مثبت قوی با برون‌گرایی و با عامل روان‌رنجورخویی مدل پنج عاملی همبستگی متوسط داشت و عامل مقیدبودن همبستگی مثبت قوی با مسئولیت‌پذیری داشت [۵، ۱۴، ۱۵]. عامل برون‌گرایی با مقیاس‌های نزدیکی اجتماعی، قدرت اجتماعی و بهزیستی؛ عامل توافق‌پذیری (به صورت منفی) با مقیاس پرخاشگری؛ عامل روان‌رنجورخویی با مقیاس واکنش به استرس؛ عامل مسئولیت‌پذیری با مقیاس کنترل؛ و عامل گشودگی به تجربه به صورت مثبت با مقیاس‌های جذب، بهزیستی، قدرت اجتماعی، پیشرفت و به صورت منفی با مقیاس‌های کنترل، اجتناب از آسیب و سنت‌گرایی همبستگی داشت. مقیاس از خودبیگانگی با عامل‌های روان‌رنجورخویی و توافق‌پذیری (به صورت معکوس) ارتباط داشت؛ دو مقیاس کنترل و پیشرفت با عامل مسئولیت‌پذیری پنج عامل بزرگ

- 1- principa lcomponents analysis
- 2- varimaxrotation
- 3- neuroticism
- 4- extraversion
- 5- openness to experience
- 6- agreeableness
- 7- Conscientiousness

یا بزرگ را شامل روان‌رنجور خوبی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری را مورد سنجش قرار می‌دهد. پاسخ‌دهی به این گویه‌ها در قالب مقیاس لیکرتی پنج‌درجه‌ای از کاملاً مخالف=۱، مخالف=۲، بی تفاوت=۳، موافق=۴ و کاملاً موافق=۵ امکان‌پذیر است [۲۲]. ضرایب همسانی درونی برای هر یک از عوامل روان‌رنجور خوبی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری به ترتیب برابر با ۰/۸۶، ۰/۷۳، ۰/۵۶، ۰/۶۸ و ۰/۸۷ گزارش شده است [۲۳].

روند اجرای پژوهش

پرسشنامه‌ی شخصیتی آیووا ابتدا به زبان فارسی برگردانده شد، و سپس از یکی از متخصصان زبان انگلیسی خواسته شد که گویه‌های برگردانده شده به زبان فارسی را دوباره به زبان انگلیسی برگرداند تا اشتباهات احتمالی در ترجمه اصلاح گردد. داده‌های پژوهش که به صورت فردی روی آزمودنی‌ها اجرا شده، در بازه زمانی یک ماهه گردآوری شده است. به منظور رعایت اخلاق پژوهشی، محرمانه ماندن پاسخ‌ها در بالای پرسشنامه‌ها ذکر گردید.

یافته‌ها

داده‌های پژوهش با استفاده از روش‌های توصیفی و استنباطی و به وسیله نرم افزار SPSS نسخه ۱۸ مورد تحلیل قرار گرفت. داده‌های جمعیت شناختی مانند فراوانی، درصد، میانگین سنی و انحراف معیار، جنسیت و دانشگاه در جدول شماره ۱ گزارش شده است.

به منظور بررسی روایی سازه پرسشنامه شخصیتی آیووا از روش تحلیل عاملی اکتشافی به شیوه تحلیل مؤلفه‌های اصلی استفاده شد. با اجرای یک تحلیل عاملی اولیه، مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی مورد بررسی قرار گرفت. مقدار KMO^2 برای بررسی میزان کفایت و بسندگی نمونه پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد، برابر با ۰/۷۴ بود که این مقدار نشان داد که نمونه حاضر از کفایت و بسندگی مطلوبی برای تحلیل برخوردار است. همچنین، آزمون کرویت بارلت^۳ نیز از لحاظ آماری ($p \leq 0/1369, 0/160$) معنی‌دار بود، که این مقدار از قابل تحلیل عاملی بودن داده‌ها پشتیبانی می‌کرد. نتایج کفایت نمونه‌ها و قابل

افراد انتخاب شده از هر دانشکده و همچنین نسبت انتخاب افراد از دو مقطع کارشناسی و کارشناسی‌ارشد نیز رعایت شود. در این پژوهش ۶۰۰ پرسشنامه تکمیل شد که از این تعداد ۱۰۰ پرسشنامه به دلیل مخدوش بودن از تحلیل حذف شدند و در کل ۵۰۰ پرسشنامه تحلیل شدند. برای پاسخگویی به سئوالات مطرح‌شده، روش‌های آماری همبستگی، تحلیل عوامل و تحلیل واریانس داده‌ها مورد استفاده قرار گرفتند.

ابزار

۱- پرسشنامه شخصیتی ۴۲ گویه‌ای آیووا: این پرسشنامه برای سنجش خلاصه‌وار ابعاد مشابه ارزیابی شده به وسیله پرسشنامه شخصیتی چندبعدی ساخته‌شده توسط تلجن [۶]، ودونلان و همکاران [۵] از طریق تحلیل محتوایی طراحی شد. و سه عامل شخصیتی هیجان‌پذیری مثبت (شامل مقیاس‌های پیشرفت، قدرت اجتماعی، بهزیستی و نزدیکی اجتماعی)، هیجان‌پذیری منفی (شامل مقیاس‌های پرخاشگری، از خود بیگانگی و واکنش به استرس) و مقید بودن (شامل مقیاس‌های کنترل، اجتناب از آسیب و سنت‌گرایی) را مورد سنجش قرار می‌دهد [۵]. پرسشنامه شخصیتی آیووا دارای ۴۲ گویه است. آزمودنی‌ها باید پاسخ مورد نظر خود را برای هر سؤال در یک مقیاس لیکرتی پنج‌درجه‌ای از کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵ ارائه دهند. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه برای عامل‌های مقیدبودن، هیجان‌پذیری مثبت و هیجان‌پذیری منفی به ترتیب، ۰/۶۷، ۰/۸۰ و ۰/۷۴ است و برای مقیاس‌های کنترل، اجتناب از آسیب، سنت‌گرایی، پرخاشگری، از خودبیگانگی، واکنش به استرس، پیشرفت، قدرت اجتماعی، بهزیستی و نزدیکی اجتماعی به ترتیب، ۰/۷۴، ۰/۴۲، ۰/۷۴، ۰/۵۲، ۰/۷۱، ۰/۶۳، ۰/۷۲، ۰/۶۸، ۰/۶۴، ۰/۷۵ و ۰/۵۷ به دست آمده است. همچنین، ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس جذب، ۰/۵۷ است [۵].

۲- پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی نئو: این پرسشنامه که که توسط کاستا و مک‌کری در سال ۱۹۸۶ ساخته شده است، دارای ۶۰ گویه است و در واقع، فرم کوتاه شده پرسشنامه ۲۴۰ سئوالی نسخه تجدید نظر شده پرسشنامه شخصیتی نئو است [۲۱]. این پرسشنامه پنج عامل نیرومند

2- Kaiser-Meyer-Olkinmeasure

3- Bartlett's test of sphericity

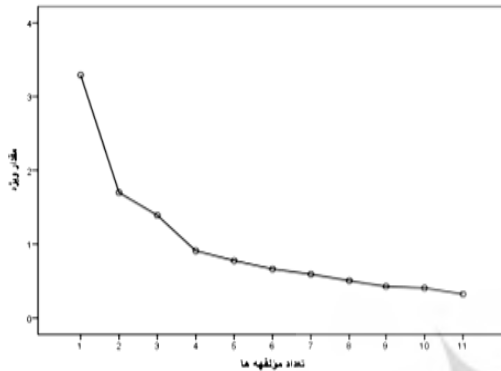
1 - Five Factor Inventory (NEO-FFI)

چرخش واریماکس استفاده شد. کل نمونه آماری ($n=500$) در تحلیل عاملی وارد شدند.

تحلیل عاملی بودن داده‌ها در جدول شماره ۲ نشان داده شده است. در جریان تحلیل عاملی پرسشنامه از روش

جدول ۱) آماره‌های توصیفی کل نمونه پژوهش

جامعه آماری	دختر	پسر	تعداد کل	درصد	میانگین سنی	انحراف معیار
دانشگاه شهید مدنی آذربایجان	۱۳۲	۱۱۸	۲۶۳	۵۲/۶۹	۲۱/۸۷	۲/۴۳
دانشگاه تبریز	۱۳۱	۱۱۹	۲۳۷	۴۷/۳۱	۲۳/۰۱	۲/۳۳
کل	۲۶۳	۲۳۷	۵۰۰	۵۰۰	۲۲/۴۱	۲/۴۴

شکل ۱- نمودار اسکری کتل

جهت برآورد ضریب اعتبار پرسشنامه شخصیتی آیووا به روش بازآزمایی، ۷۰ نفر آزمودنی به صورت داوطلب از بین نمونه تحقیقی انتخاب و پرسشنامه شخصیتی آیووا را تکمیل کردند و سپس در فاصله ۴ هفته دوباره با همین ابزار مورد آزمون قرار گرفتند. جدول شماره ۴ ضرایب اعتبار بازآزمایی عامل‌ها و مقیاس‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا را نشان می‌دهد. تمام ضرایب در سطح $0/01$ معنادار بودند. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که ضریب اعتبار کل پرسشنامه $0/85$ و برای عامل‌های مقیدبودن، هیجان‌پذیری مثبت و هیجان‌پذیری منفی به ترتیب: $0/79$ ، $0/87$ و $0/72$ است. و برای مقیاس‌ها از $0/52$ (مقیاس جذب) تا $0/84$ (مقیاس قدرت اجتماعی) بدست آمد.

برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه شخصیتی آیووا از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. در این سنجش داده‌های کل نمونه پژوهشی ($n=500$) وارد تحلیل شدند. براساس نتایج حاصله ضریب آلفای کرونباخ برای عامل‌های مقیدبودن $0/55$ ، هیجان‌پذیری مثبت $0/78$ و هیجان‌پذیری منفی $0/72$ و مقیاس جذب $0/56$ بود که رضایت‌بخش می‌باشد.

جدول ۲) نتایج آزمون کایرز-مایر-الکین (KMO) و کرویت بارتلت

آزمون کرویت بارتلت			مقدار KMO
sig	Df	مقدار خی دو	0/74
0/001*	55	1369/60	

* $p < 0/001$

در این تحلیل فقط مقیاس‌هایی مشمول یک عامل شدند که وزن عاملی آنها $0/4$ یا بالاتر بود. در کل ۳ مؤلفه ارزش ویژه بالاتر از یک داشتند و عبارت بودند از $3/29$ ، $1/70$ و $1/39$. در مجموع ۳ مؤلفه $58/03$ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کرد. همچنین، نمودار اسکری کتل (شکل ۱) که قدرت بیشتری در تعیین تعداد عامل‌ها دارد ۳ مؤلفه را پیشنهاد نمود. این مؤلفه‌ها ابقاء شده و آن‌گاه در معرض چرخش واریماکس قرار گرفتند. در مجموع ۳ مؤلفه $58/03$ درصد از کل واریانس‌های مشاهده شده را تبیین می‌کند. پس از بازنگری مقیاس‌ها سه مؤلفه استخراج شده به ترتیب هیجان‌پذیری مثبت (با مقیاس‌های نزدیکی اجتماعی، پیشرفت، قدرت اجتماعی، جذب و بهزیستی)، هیجان‌پذیری منفی (با مقیاس‌های واکنش به استرس و از خود بیگانگی) و در نهایت مقیدبودن (با مقیاس‌های کنترل، اجتناب از آسیب، پرخاشگری (به صورت منفی) و سنت‌گرایی) نامگذاری شدند. تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس و وزن‌های عاملی مربوط به هر مقیاس در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

در این پژوهش برای بررسی اعتبار پرسشنامه شخصیتی آیووا از روش‌های اعتبار بازآزمایی، اعتبار دونیمه کردن و بررسی همسانی درونی استفاده شد.

جدول ۳) تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس و وزن‌های عاملی هر مقیاس

مؤلفه‌های استخراج شده			مقیاس‌ها
مقید بودن	هیجان پذیری منفی	هیجان پذیری مثبت	
		۰/۷۱	نزدیکی اجتماعی
		۰/۶۳	جذب
		۰/۶۸	پیشرفت
		۰/۶۸	قدرت اجتماعی
		۰/۵۵	بهبودی
	۰/۸۷		واکنش به استرس
	۰/۷۵		از خود بیگانگی
۰/۴۹			کنترل
۰/۷۵			اجتناب از آسیب
۰/۷۱			پرخاشگری
۰/۵۴			سنت‌گرایی

آزمون به عنوان ضریب دو نیمه کردن محاسبه گردید. ضریب همبستگی بین دو نیمه برای عامل‌های مقیدبودن ۰/۴۷، هیجان‌پذیری مثبت ۰/۶۹ و هیجان‌پذیری منفی ۰/۵۶ بود.

به منظور برآورد اعتبار دو نیمه کردن پرسشنامه شخصیتی آیووا با استفاده از داده‌های کل نمونه پژوهشی، سؤالات به دو قسمت تقسیم (زوج و فرد) و نمره آزمودنی‌ها در هر قسمت محاسبه و سپس ضریب همبستگی بین دو نیمه

جدول ۴) ضرایب اعتبار بازآزمایی عامل‌ها و مقیاس‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا

عامل‌ها	مقیاس‌ها	تعداد نمونه	ضریب بازآزمایی	کل
مقیدبودن	کنترل	۷۰	۰/۸۳	۰/۷۹
	اجتناب از آسیب	۷۰	۰/۷۶	
	سنت‌گرایی	۷۰	۰/۶۳	
	پرخاشگری	۷۰	۰/۶۵	
هیجان‌پذیری منفی	از خود بیگانگی	۷۰	۰/۷۳	۰/۷۲
	واکنش به استرس	۷۰	۰/۷۹	
هیجان‌پذیری مثبت	پیشرفت	۷۰	۰/۷۵	۰/۸۷
	قدرت اجتماعی	۷۰	۰/۸۴	
	بهبودی	۷۰	۰/۸۳	
	نزدیکی اجتماعی	۷۰	۰/۶۹	
جذب		۷۰	۰/۵۲	

از نمونه تحقیقی که به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، همزمان به سؤالات هر دو پرسشنامه جواب دادند. همبستگی پرسشنامه شخصیتی آیووا و عامل‌های آن با پنج عامل پرسشنامه شخصیتی نئو در جدول شماره ۵ نشان داده شده است.

در این پژوهش، برای بررسی روایی پرسشنامه شخصیتی آیووا، دو نوع روایی همگرا و افتراقی مورد بررسی قرار گرفت. برای بررسی روایی همگرای همزمان پرسشنامه شخصیتی آیووا، همبستگی بین پرسشنامه شخصیتی آیووا و پرسشنامه شخصیتی نئو محاسبه شد. بدین منظور ۲۰۰ نفر

جدول ۵) همبستگی پرسشنامه شخصیتی آیووا و عامل‌های آن با پنج عامل پرسشنامه شخصیتی نئو

عامل‌ها	برون‌گرایی	روان‌رنجورخویی	گشودگی به تجربه	توافق‌پذیری	مسئولیت‌پذیری
مقیدبودن	۰/۱۵*	۰/۱۶*	-۰/۰۳	۰/۳۷*	۰/۶۰*
هیجان‌پذیری مثبت	۰/۷۱*	-۰/۲۶*	۰/۰۹	۰/۱۵*	۰/۵۸*
هیجان‌پذیری منفی	-۰/۳۴*	۰/۵۶*	-۰/۱۴*	-۰/۵۱*	-۰/۴۰*

*p < 0/001

جهت بررسی روایی افتراقی پرسشنامه شخصیتی آیووا از روش تحلیل واریانس استفاده شد، به همین منظور ۱۰۰ نفر از افرادی که نمرات بالا و ۱۰۰ نفر از افرادی که نمرات پایین، در هر یک از عامل‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، مسئولیت‌پذیری و توافق‌پذیری پرسشنامه شخصیتی نئو کسب کرده بودند انتخاب و سپس، این دو گروه انتخاب شده در هر یک از عامل‌های پرسشنامه شخصیتی نئو، براساس نمرات کسب شده در عامل‌های هیجان‌پذیری مثبت، هیجان‌پذیری منفی و مقید بودن پرسشنامه شخصیتی آیووا مورد مقایسه قرار گرفتند. جدول شماره نه اطلاعات مربوط به مقایسه دو گروه با نمرات بالا و پایین را در شاخص‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، مسئولیت‌پذیری و توافق‌پذیری در پرسشنامه شخصیتی نئو را نشان می‌دهد.

جدول ۵ نشان می‌دهد که همبستگی بین عامل‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا و عامل‌های پرسشنامه شخصیتی نئو به صورت مثبت و منفی (از دامنه‌ی ۰/۱۴- تا ۰/۷۱) معنادار است. عامل مقید بودن به صورت مثبت با شاخص‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری نئو همبستگی معنادار آماری دارد. عامل هیجان‌پذیری مثبت به صورت مثبت با شاخص‌های برون‌گرایی، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری و با روان‌رنجورخویی رابطه معناداری دارد. و عامل هیجان‌پذیری منفی به صورت منفی با شاخص‌های برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری و به صورت منفی با روان‌رنجورخویی پرسشنامه شخصیتی نئو رابطه معنادار آماری دارد. این وضعیت نشان‌دهنده روایی همزمان پرسشنامه شخصیتی آیووا می‌باشد. که روایی همگرایی مطلوبی را نشان می‌دهد.

جدول ۶) مقایسه دو گروه با نمرات بالا و پایین در شاخص‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، مسئولیت‌پذیری و توافق‌پذیری

پرسشنامه شخصیتی آیووا

عامل‌ها	پرسشنامه شخصیتی نئو	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	t	df	Sig
هیجان‌پذیری مثبت	E بالا	۱۰۰	۴۹/۷۱	۴/۵۴	۰/۴۵	-۱۷/۸۲	۱۹۸	* ۰/۰۰۱
	E پایین	۱۰۰	۳۶/۶۶	۵/۷۴	۰/۵۷			
هیجان‌پذیری منفی	E بالا	۱۰۰	۴۲/۶۷	۷/۴۴	۰/۷۴	۷/۳۸	۱۹۸	* ۰/۰۰۱
	E پایین	۱۰۰	۳۴/۹۳	۷/۳۸	۰/۷۴			
هیجان‌پذیری مثبت	N بالا	۱۰۰	۴۶/۹۳	۵/۹۴	۰/۵۹	۶/۶۱	۱۹۸	* ۰/۰۰۱
	N پایین	۱۰۰	۴۱/۱۰	۶/۵۱	۰/۶۵			
هیجان‌پذیری منفی	N بالا	۱۰۰	۴۴/۸۹	۷/۱۱	۰/۷۱	-۱۳/۳۱	۱۹۸	* ۰/۰۰۱
	N پایین	۱۰۰	۳۲/۷۳	۵/۷۴	۰/۵۷			
مقیدبودن	C بالا	۱۰۰	۴۵/۲۸	۳/۹۹	۰/۴۰	۱۴/۲۹	۱۹۸	* ۰/۰۰۱
	C پایین	۱۰۰	۳۶/۳۸	۴/۷۸	۰/۴۸			
مقیدبودن	A بالا	۱۰۰	۴۳/۹۸	۴/۴۶	۰/۴۵	-۸/۷۶	۱۹۸	* ۰/۰۰۱
	A پایین	۱۰۰	۳۸/۲۰	۴/۸۶	۰/۴۹			

*p < 0/001

همبستگی بین عامل‌ها و مقیاس‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا و پنج عامل بزرگ شخصیت در جدول شماره ۷ نشان داده شده است.

نتایج جدول ۷ گویای آن است که همبستگی بین عامل‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا و پنج عامل شخصیتی نئو بصورت مثبت و منفی (در دامنه‌ی ۰/۱۲- تا ۰/۷۰) معنادار است. عامل مقید بودن با عامل مسئولیت‌پذیری (۰/۶۳)، عامل هیجان‌پذیری منفی با عامل روان‌رنجورخویی (۰/۶۲) و عامل هیجان‌پذیری مثبت با عامل برون‌گرایی (۰/۷۰) همبستگی بالا داشتند.

اطلاعات این جدول گویای آن است که تفاوت مشاهده شده بین دو گروه با نمرات بالا و پایین، در شاخص‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، مسئولیت‌پذیری، و توافق‌پذیری در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. و پرسشنامه شخصیتی آیووا و عامل‌های آن به بهترین نحو توانست بین گروهی از افراد که نمرات بالا در شاخص‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، مسئولیت‌پذیری و توافق‌پذیری و گروهی از افراد که نمرات پایین در این چهار شاخص نئو کسب کرده بودند، تمایز قائل شود. به منظور بررسی ارتباط بین پرسشنامه شخصیتی آیووا و پنج عامل بزرگ شخصیت از اجرای همزمان پرسشنامه آیووا و نئو استفاده شد.

جدول ۷) همبستگی بین عامل‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا و پنج عامل بزرگ شخصیت

عامل‌ها	برون‌گرایی	روان‌رنجورخویی	توافق‌پذیری	گشودگی به تجربه	مسئولیت‌پذیری
مقیدبودن	۰/۲۱*	-۰/۱۷*	۰/۴۱*	۰/۰۴	۰/۶۳*
هیجان‌پذیری منفی	-۰/۴۲*	۰/۶۲*	-۰/۵۴*	-۰/۱۲*	-۰/۳۹*
هیجان‌پذیری مثبت	۰/۷۰*	-۰/۳۲*	۰/۲۷*	۰/۰۴	۰/۵۶*

*p < 0/001

جدول ۸) همبستگی بین مقیاس‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا و پنج عامل بزرگ شخصیت

مقیاس‌ها	برون‌گرایی	روان‌رنجورخویی	توافق‌پذیری	گشودگی به تجربه	مسئولیت‌پذیری
کنترل	۰/۳۶*	-۰/۳۴*	۰/۳۲*	۰/۰۷	۰/۶۸*
اجتناب از آسیب	-۰/۲۲*	۰/۰۸	۰/۲۱*	-۰/۰۷	۰/۱۲*
سنت‌گرایی	۰/۲۳*	-۰/۰۴	۰/۳۰*	۰/۰۶	۰/۴۴*
پرخاصگری	-۰/۲۰*	۰/۱۸*	-۰/۵۴*	-۰/۰۹*	-۰/۳۶*
از خودبیگانگی	-۰/۳۳*	۰/۵۲*	-۰/۳۶*	-۰/۱۴*	-۰/۲۰*
واکنش به استرس	-۰/۳۹*	۰/۶۴*	-۰/۲۸*	-۰/۰۴	-۰/۳۰*
پیشرفت	۰/۴۴*	-۰/۱۷*	۰/۰۹*	۰/۰۸	۰/۵۳*
قدرت اجتماعی	۰/۴۷*	-۰/۲۰*	۰/۱۳*	۰/۰۱	۰/۳۵*
بهبودی	۰/۶۸*	-۰/۴۹*	۰/۳۰*	۰/۰۱	۰/۴۳*
نزدیکی اجتماعی	۰/۴۶*	-۰/۰۲	۰/۲۸*	-۰/۰۱	۰/۳۳*
جذب	۰/۱۸*	۰/۰۸	۰/۱۰*	۰/۲۴*	۰/۱۲*

*p < 0/05

پسر از آزمون t استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۹ نشان داده شده است.

نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد همبستگی بین مقیاس‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا و پنج عامل شخصیتی نئو به صورت مثبت و منفی (از دامنه‌ی ۰/۰۹- تا ۰/۶۸) معنادار است. در پژوهش حاضر برای مقایسه میانگین نمرات دانشجویان دختر و

جدول ۹) مقایسه میانگین نمرات دانشجویان دختر و پسر در عامل‌ها و مقیاس‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا

sig	df	t	خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	جنس		
.۰/۳۱	۴۹۸	-۱/۱	۰/۳۲	۵/۲۵	۴۱/۲۴	۲۶۳	دختر	مقید بودن	عامل‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا
			۰/۳۲	۴/۸۶	۴۰/۷۸	۲۳۷	پسر		
.۰/۴۲	۴۹۸	-۰/۸۱	۰/۳۹	۶/۳۸	۴۳/۵۷	۲۶۳	دختر	هیجان‌پذیری مثبت	
			۰/۴۲	۶/۴۴	۴۳/۱۱	۲۳۷	پسر		
.۰/۵۳	۴۹۴/۱۸	-۰/۶۳	۰/۴۸	۷/۸۳	۳۸/۸۸	۲۶۳	دختر	هیجان‌پذیری منفی	
			۰/۴۲	۶/۴۶	۳۸/۴۸	۲۳۷	پسر		
.۰/۷۱	۴۹۸	۰/۳۸	۰/۱۷	۲/۸۲	۱۳/۸۲	۲۶۳	دختر	کنترل	
			۰/۱۶	۲/۴۸	۱۳/۹۱	۲۳۷	پسر		
.۰/۱	۴۹۶/۲۶	۰/۸۲	۰/۱۵	۲/۴۸	۸/۸۴	۲۶۳	دختر	اجتناب از آسیب	
			۰/۱۴	۲/۱۱	۸/۶۸	۲۳۷	پسر		
.۰/۹	۴۹۸	-۱/۶۷	۰/۱۵	۲/۵۰	۱۸/۵۷	۲۶۳	دختر	سنت‌گرایی	
			۰/۱۷	۲/۵۸	۱۸/۱۹	۲۳۷	پسر		
.۰/۰۰۲*	۴۹۸	۳/۰۸	۰/۲۰	۳/۲۷	۱۰/۲۹	۲۶۳	دختر	پرخاشگری	
			۰/۳۰	۳/۰۴	۱۱/۱۶	۲۳۷	پسر		
.۰/۰۰۲*	۴۹۷/۸۱	-۳/۱۱	۰/۲۲	۳/۶۵	۱۵/۲۶	۲۶۳	دختر	واکنش به استرس	
			۰/۲۱	۳/۲۳	۱۴/۳۰	۲۳۷	پسر		
.۰/۲۵	۴۸۹/۴۷	-۱/۱۴	۰/۲۱	۳/۴۷	۱۳/۳۳	۲۶۳	دختر	از خود بیگانگی	
			۰/۱۸	۴/۷۳	۱۳/۰۱	۲۳۷	پسر		
.۰/۲۷	۴۹۸	۱/۱۰	۰/۱۳	۲/۱۹	۱۰/۶۳	۲۶۳	دختر	پیشرفت	
			۰/۱۵	۲/۳۰	۱۰/۸۵	۲۳۷	پسر		
.۰/۰۰۲*	۴۹۸	-۳/۱۱	۰/۱۲	۱/۹۵	۱۱/۵۴	۲۶۳	دختر	نزدیکی اجتماعی	
			۰/۱۲	۱/۸۲	۱۱/۰۱	۲۳۷	پسر		
.۰/۷۷	۴۹۸	۰/۲۹	۰/۱۶	۲/۴۹	۱۰/۸۱	۲۶۳	دختر	بهبودی	
			۰/۱۵	۲/۴۹	۱۰/۸۸	۲۳۷	پسر		
.۰/۲۲	۴۹۸	-۱/۲۴	۰/۱۳	۲/۰۲	۱۰/۵۹	۲۶۳	دختر	قدرت اجتماعی	
			۰/۱۳	۱/۹۷	۱۰/۳۶	۲۳۷	پسر		
.۰/۰۰۹*	۴۹۸	-۲/۶۳	۰/۱۴	۲/۲۶	۱۱/۸۳	۲۶۳	دختر	جذب	
			۰/۱۴	۲/۱۸	۱۱/۳۱	۲۳۷	پسر		

*تفاوت‌ها در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

بحث

دست آمده حاکی از آن است که این پرسشنامه در مورد نمونه به کار گرفته شده در این پژوهش از اعتبار و روایی قابل قبولی برخوردار است. در این پژوهش، به منظور بررسی ضرایب اعتبار پرسشنامه شخصیتی آیووا، از سه روش اعتبار بازمیابی (پایایی)، دومیه کردن و آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب اعتبار بازمیابی برای کل پرسشنامه در فاصله چهار هفته، ۰/۸۵ بود که ضریب مطلوبی می‌باشد و یافته‌های به دست آمده در سایر تحقیق موید آن است [۵، ۲۷].

هدف پژوهش حاضر، بررسی اعتبار، روایی و تحلیل عاملی پرسشنامه شخصیتی آیووا و ارتباط آن با پنج عامل بزرگ شخصیت در جامعه دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان و دانشگاه تبریز بوده است. پژوهش حاضر جزء اولین تلاش‌های صورت گرفته در ایران به منظور بررسی ویژگی‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا می‌باشد. نتیجه‌گیری قطعی در مورد این پرسشنامه و مواد آن، به صرف تکیه بر این پژوهش، غیر ممکن می‌باشد. با وجود این، نتایج به

می‌کنند. اکثر مقیاس‌ها بر روی عامل مربوط به خود بار شده بودند. تنها مقیاس پرخاشگری بود که به جای بار شدن روی عامل هیجان‌پذیری منفی، بر روی عامل مقیدبودن بار شد. بارگیری مقیاس پرخاشگری روی عامل مقیدبودن را با توجه به معنایی که از سؤالات مربوط به این مقیاس برداشت می‌شود، می‌توان گفت که این سؤالات در فرهنگ ما نوعی خودداری و خودکنترلی در زمینه هیجان خشم و پرخاشگری را می‌رساند؛ به عبارت دیگر با توجه به تعلیم دینی، آموزه‌های اسلامی و شرایط فرهنگی، این سؤالات به اصطلاح فروبردن خشم اشاره دارد. در قرآن-کریم، فروبردن خشم به عنوان خصلتی ارزشمند مطرح شده که همان خودداری از اظهار خشم، فروبردن خشم و خویش‌داری است. بنابراین می‌توان گفت که ویژگی خویش‌داری موجب فرو بردن خشم می‌شود. بنابراین، ما می‌توانیم این مقیاس را با در نظر گرفتن معانی سؤالات مربوط به این مقیاس که با توجه به فرهنگ، تعلیم و آموزه‌های اسلامی در ذهن فراخوانی می‌کند، تحت عنوان خودکنترلی^۱ به عنوان یکی از مقیاس‌های عامل مقیدبودن که به سبک نظم‌بخشی عاطفی، خودکنترلی، پیروی از سنت و رسوم و اجتناب از آسیب اشاره دارد، نامگذاری کنیم. در کل، این نتایج نشان داد که پرسشنامه شخصیتی آیووا در فرهنگ ایرانی از ساختاری سه عاملی برخوردار است و این نتایج با یافته‌های قبلی [۵، ۱۳، ۲۴، ۲۵] همسو است.

جهت بررسی ارتباط پرسشنامه شخصیتی آیووا با پنج عامل بزرگ شخصیت، روش ضریب همبستگی پیرسون مورد استفاده قرار گرفت. در این بررسی، کل داده‌های پژوهش وارد تحلیل شدند و عامل‌ها و مقیاس‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا همبستگی‌های معناداری در سطح ۰/۰۵ با پنج عامل بزرگ شخصیت پرسشنامه شخصیتی نئو داشتند. همبستگی عامل مقیدبودن با عامل‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری پرسشنامه شخصیتی نئو از لحاظ آماری معنادار بود. ارتباط عامل هیجان‌پذیری منفی با عامل‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، توافق‌پذیری، گشودگی به تجربه، و مسئولیت‌پذیری پرسشنامه شخصیتی نئو ارتباط معنادار

هم‌چنین، ضریب اعتبار با روش‌های دونیمه کردن برای عامل‌های هیجان‌پذیری مثبت، هیجان‌پذیری منفی و مقیدبودن به ترتیب: ۰/۵۶، ۰/۶۹ و ۰/۴۷، و همسانی درونی برای این عامل‌ها به ترتیب: ۰/۷۸، ۰/۷۲ و ۰/۵۵ به دست آمد که ضرایب مطلوبی می‌باشند، ولی همسانی درونی عامل مقیدبودن متوسط بود که این موضوع با تعداد کم گویه‌های این عامل ارتباط مستقیم دارد و هر چه تعداد گویه‌ها بیشتر باشد اعتبار نیز افزایش می‌یابد. نتایج همسانی درونی (آلفای کرونباخ) با یافته‌های قبلی [۶، ۲۷] همسو می‌باشد.

در ارتباط با روایی همگرایی همزمان بین عامل مقیدبودن و شاخص‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری نئو همبستگی مثبت و معناداری (به ترتیب ۰/۱۵، ۰/۱۶، ۰/۳۷ و ۰/۶۰) وجود دارد.

بین عامل هیجان‌پذیری مثبت و شاخص‌های برون‌گرایی، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری همبستگی مثبت و معناداری (به ترتیب ۰/۷۱، ۰/۱۵ و ۰/۵۸) وجود دارد و بین این عامل و شاخص روان‌رنجورخویی نئو همبستگی منفی و معناداری (۰/۲۶-) وجود دارد. بین عامل هیجان‌پذیری منفی با شاخص‌های برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری پرسشنامه شخصیتی نئو همبستگی منفی و معناداری (۰/۳۴-، ۰/۱۴-، ۰/۵۱- و ۰/۴۱-) وجود دارد. و بین این عامل و شاخص روان‌رنجورخویی نئو همبستگی مثبت و معناداری (۰/۵۶) وجود دارد. این نتایج نشان داد که پرسشنامه شخصیتی آیووا از روایی همگرایی همزمان مطلوبی برخوردار است.

در بحث از روایی افتراقی نیز، پرسشنامه شخصیتی آیووا و عامل‌های آن، به بهترین نحو توانست بین گروهی از افراد که نمرات بالا در شاخص‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، مسئولیت‌پذیری و توافق‌پذیری و گروهی از افراد که نمرات پایین در این چهار شاخص نئو کسب کرده بودند، تمایز قائل شود.

ساختار عاملی پرسشنامه شخصیتی آیووا به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش متعامد واریماکس و نیز روش تحلیل موازی مورد بررسی قرار گرفت و سه عامل استخراج گردید: هیجان‌پذیری مثبت، هیجان‌پذیری منفی و مقیدبودن. این سه عامل، ۵۸/۰۳ درصد از واریانس را تبیین

1- self-control

تنبیه و پاداش (از آن جایی که ابراز رفتار پرخاشگرانه در کودکان پسر به نوعی کسب امتیاز در میان همسالان است و از سوی دیگر خانواده نیز چنین رفتارهایی را به دلیل نقش‌های تعیین شده برای هر دو جنسیت تقویت می‌کند، بنابراین پرخاشگری بیشتر سمت و سوی مردانه می‌گیرد) و عوامل هورمونی و ژنتیکی مثل هورمون تستوسترون باشد. در مورد بالا بودن واکنش به استرس در دختران می‌توان گفت، واکنش دختران نسبت به عوامل استرس‌زا طیف وسیع‌تری را نشان می‌دهد؛ به عبارت دیگر زنان به دلیل طرز نگاه متفاوت به جنبه‌های مختلف زندگی (جزئی‌نگری و همه‌جانبه‌گرایی) تنش‌های خارجی را بیشتر احساس می‌کنند و واکنش‌های آنی و شدیدتری نیز از خود بروز می‌دهند. همچنین در مورد بالا بودن میانگین نمرات دختران در مقیاس نزدیکی اجتماعی می‌توان گفت دختران غالباً عاطفی، حساس و معاشرتی هستند. زنان به گفت‌وگو و روابط اجتماعی علاقه‌مندند و با بیان مسائل، از فشار ناراحتی خود می‌کاهند. آنها بیش از حد به باورها و انتظارات دیگران حساسند؛ درعین حال آنها به راحتی صمیمی می‌شوند و روی هم رفته آدم‌های معاشرتی و سرزنده‌ای هستند.

یافته‌های موجود، پرسشنامه شخصیتی آیووا را به عنوان ابزاری سودمند برای سنجش ویژگی‌های شخصیتی معرفی می‌کند و در مجموع روایی و اعتبار پرسشنامه شخصیتی آیووا تأیید می‌نماید. بنابراین با در نظر گرفتن مدت اجرا، شیوه اجرا و سهولت نمره‌گذاری که از مهمترین جنبه‌های عملی بودن آزمون به حساب می‌آید، پرسشنامه مورد مطالعه ابزاری سودمند و مناسب برای سنجش ویژگی‌های شخصیت در نمونه دانشجویان معرفی می‌شود؛ به گونه‌ای که از آن به عنوان ابزار معتبر و روا برای پژوهش‌های روانشناختی، جامعه‌شناختی، تربیتی و مدیریتی می‌توان سود برد. این مقیاس به علت داشتن پایه‌های نظری و تجربی که برخورداری از سنجش چندوجهی را امکان‌پذیر می‌نماید، در سطوح مختلف قابل بهره‌برداری خواهد بود.

پژوهش حاضر با چند محدودیت مواجه بود: اجرای همزمان ابزارهای پژوهش که می‌توانند از طریق ایجاد خستگی و بی‌توجهی و یادگیری مشکل ساز باشد؛ جامعه مورد نظر این پژوهش فقط جامعه دانشجویی بود و به منظور بررسی

بود. عامل هیجان‌پذیری مثبت با عامل‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری نئو ارتباط معنادار بود. ارتباط عامل مقیدبودن با عامل مسئولیت‌پذیری نئو همبستگی ۰/۶۳، عامل هیجان‌پذیری منفی با عامل روان‌رنجورخویی همبستگی ۰/۶۲، و عامل هیجان‌پذیری مثبت با عامل برون‌گرایی همبستگی ۰/۷۰ دارند. و در سطح مقیاس‌ها، مقیاس‌های کنترل، سنت‌گرایی و پیشرفت با عامل مسئولیت‌پذیری، مقیاس‌های اجتناب از آسیب (به‌صورت معکوس)، نزدیکی اجتماعی، قدرت اجتماعی و بهزیستی با عامل برون‌گرایی، مقیاس پرخاشگری (به‌صورت معکوس) با عامل توافق‌پذیری، مقیاس‌های واکنش به استرس و از خود بیگانگی با عامل روان‌رنجورخویی همبسته هستند و این نتایج با یافته‌های قبلی [۵، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸] همگرا می‌باشد. تحقیقات نیز نشان دادند که مقیاس پرخاشگری پرسشنامه شخصیتی چندبعدی، نشانگر قدرتمندی از قطب منفی بعد توافق‌پذیری پنج عامل بزرگ می‌باشد، و واکنش به استرس به طور کلی با روان‌رنجورخویی هم‌ارز است. به طور کلی، این مطالعات نشان دادند که همپوشی زیادی بین مدل پنج عامل بزرگ شخصیت و پرسشنامه شخصیتی آیووا وجود دارد [۶، ۲۶، ۲۷].

همان‌طور که نتایج نشان داد، در سطح عامل‌ها، بین میانگین نمرات دختران و پسران تفاوت معناداری وجود نداشت. اما در سطح مقیاس‌های مربوط به عامل‌های پرسشنامه شخصیتی آیووا، میانگین نمرات پسران در مقیاس پرخاشگری، به طور معناداری بیشتر از میانگین گروه دختران است. اما، میانگین نمرات دختران در مقیاس‌های واکنش به استرس، نزدیکی اجتماعی و جذب، به طور معناداری بیشتر از میانگین گروه پسران است. در توجیهی برای این نتایج می‌توان گفت، دلیل پرخاشگری بیشتر در پسران، هم توجیهات فیزیولوژیکی و هم توجیهات اجتماعی دخالت دارد، عوامل ایجادکننده این تفاوت می‌تواند شامل نقش‌های جنسیتی (براساس این عامل نقش مردانه، پرخاشگری را توجیه می‌کند)، تقلید از اوایل کودکی از بزرگسال هم‌جنس (براساس در نظر گرفتن عوامل اجرایی پرخاشگری در جامعه، رسانه‌های گروهی، سینما و غیره می‌توان نقش مردان را در پرخاشگری پررنگ‌تر دید)،

11- Welch D, Dawes PJD. Personality and perception of tinnitus. *J. New Zeal Med Assoc.* 2009; (123):1-167.

12- Pud D, Eisenberg E, Sprecher E, Rgowski Z, Yarnitsky D. The tridimensional personality theory and pain: Harm avoidance and reward dependence traits correlate with pain perception in healthy. *Volunteers. Eurp J.* 2004; (8):31-8.

13- Patrick CJ, Curtin JJ, Tellegen A. Development and validation of a brief form of the Multidimensional Personality Questionnaire. *Psychol Assess.* 2002; 14(1):150-63.

14- Gutierrez JLG, Jimenez BM, Hernandez EG, Puente CP. Personality and subjective well-being: Big five correlates and demographic variables. *Pers&IndiviDiffe.* 2005; (38):1561-9.

15- Church AT. Relating the Tellegen and Five-Factor Models of personality structure. *Jour of Perso&Soc Psycho.* 1994; 67(5):898-909.

16- Glisky ML, Tataryn DJ, Tobias BA, Kihlstrom JF, McConkey KM. Absorption, openness to experience, and hypnotizability. *J Pers&Soci Psycho.* 1991; (60):263-72.

17- Church A, Burke PJ. Exploratory and confirmatory tests of the Big Five and Tellegen's Three- and Four-Dimensional Models of personality structure. *J Perso&Soc Psycho.* 1994; 66(1):93-114.

18- Tellegen A, Waller NG. Exploring personality through test construction: Development of the Multidimensional Personality questionnaire. In G. J. Boyle, G. Matthews, & D. H. Saklofske (Eds.), *Handbook of personality theory and testing: Vol. II.* Greenwich, CT: JAI Press; 2008. P. 261-292.

19- Atashrouz B, Pakdaman Sh, Askari A. Relation between personality traits and school achievement. *Iranian psychol quar.* 2009; 4(16): 367- 376. [Persian].

20- Roshan R, Shairi MR, Etrifard M, Nikkha A, GhaemMaghami B, Rahimirad A. Psychometric characteristics of 5 factor personality questionnaire (NEO). *Daneshvar.* 2006; (27):16-36. [Persian].

21- GarousiFarshi T. *New Perspectives in Personality Appraisal (Application of Factor Analysis in Personality Study,* Tabriz: Danial Publication; 2002. [Persian].

22- Watkins MW. *Mac Parallel Analysis [Computersoftware].* State College, PA: Author; 2000.

23- Hansen LW, Hansen JC, Borgen FH, Hammer AL. *Strong interest inventory applications and technical guide.* Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press; 1994.

24- Krueger RF. Phenotypic, genetic, and nonshared environmental parallels in the structure of personality: A view from the Multidimensional Personality Questionnaire. *J Perso Soc Psychol.* 2000; 79(6):1057-1067.

روایی افتراقی، جمعیت نمونه‌ها به گروه‌های غیربالینی محدود شده است. پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های دیگری با پرسشنامه شخصیتی آیووا بر روی گروه‌های مختلف مانند دانش‌آموزان، نوجوانان، ورزشکاران، کارمندان، مصرف‌کنندگان مواد مخدر، مجرمین، و... انجام شود و اینکه، روایی افتراقی این پرسشنامه بر روی نمونه‌های بالینی نیز مورد بررسی قرار گیرد.

در نهایت نویسندگان مقاله سپاس ویژه از همه عزیزانی دارند که به نحوی در فراهم آوردن این پژوهش همکاری نموده اند.

منابع

1- Pervin LA, John OP. *Personality(theory and research).* Translated by Mohammad JaafarJvadi, ParvinKadivar, Tehran: Aieezh Publication; 2008.[Persian].

2- Ganji H, Sabet M. *Psychometry (Theoretical Foundations of psychological tests),* Tehran: Savalan Publication; 2011. [Persian].

3- CarducciB J. *The psychology of personality, Viewpoints, Research, and Applications (Second ed.),* Wiley- Blackwell; 2009.

4- Johnson W, Spinath F, Krueger RF, Angleitner A, Riemann R. *Personality in Germany and Minnesota: An TRT- Based Comparison of MPQ self-reports.* *J of Personal,* 2008; (74):665-698.

5- Donnellan MB, Conger RD, Burzette BG. *Criterion- related validity, self- other agreement, and longitudinal analyses for the Iowpersonalityquestionnaire: A short alternative to the MPQ.* *J of Res in Personal.* 2005; (39):458-85.

6- Tellegen A. *Brief manual for the multidimensional personality questionnaire.* Unpublishe manuscript. Minneapolis: University of Minnesota; 1982.

7- Miller MW. *Personality and the etiology and expression of PTSD: A Three- Factor Model perspective.* *CliniPsyc: Sci&Prac.* 2003; 10(4): 373-93.

8- Parden MC. *Stress and ageing interactions: A paradox in the context of shared etiological and physio-pathological processes.* *BraiReseaRevi.* 2007; (54):251-73.

9- Banai M, Weisberg J. *Alienation in state-owned and private companies in Russia.* *Scandi J of Mana.* 2003; (19):359-83.

10- Harker LA, Kkeltner D. *Expression of positive emotion women's college yea book pictures and their relationship to personality and life outcomes adulthood.* *J of Personal & SocPsyc.* 2001; 80(1):112-24.

- 25- Krueger RF, Caspi A, Moffitt TE. Epidemiological personology: The unifying role of personality in population-based research on problem behaviors. *J Pers.* 2000; (68): 967-998.
- 26- uGtierrez, JLG, Jimenez BM, Hernandez, EG, Puente, C. P. Personality and subjective well-being: Big five correlates and demographic variables. *PersIndiv Differ*, 2005; (38):1561-1569.
- 27- Neppl TK, Donnellan MB, Scaramella LV, Widmann KF, Spilman SK, Ontai LL, Conger RD. Differential stability of temperament and personality from toddlerhood to middle childhood. *J Res Pers*, 2010; 44(3):386-396.
- 28- Schults D, Schults SE. *Theories of Personality* (Translated by Yahya Seyed-Mohammadi); Teharan: Virayesh Publication; 2005. [Persian]

The Study of Psychometric Properties of the Iowa Personality Questionnaire

Khosravani, V. *M.A., Ghoreyshi-Rad, F.S. Ph.D., Yousefi, R. Ph.D.

Abstract

Introduction: The aim of this study was to investigate the reliability, validity and factor analysis of the Iowa Personality Questionnaire (IPQ) and its relationship with Big-Five Factors of personality amongst the students of Azarbaijan Shahid Madani University as well as Tabriz University.

Method: The present study was a descriptive- correlational. 500 students including 263 females and 237 males were randomly selected from Azarbaijan Shahid Madani University and Tabriz University. Iowa personality questionnaire was administered, and Neo-Five Factor Inventory (NEO-FFI) questionnaire was completed by the samples. Data were analyzed using correlation, factor analysis, and data variance analysis methods.

Results: Factor Analysis using principal component analysis with Varimax rotation identified three factors; positive emotionality, negative emotionality and constraint which could explain the %58.03 of the variance. Test-retest reliability coefficient for total scores obtained 0.85 and for factors ranged from 0.72 to 0.87. Concurrent validity of the scale was calculated according to correlation coefficients between the score on the Iowa personality questionnaire and scales of Neo-five factor inventory. Comparison of the male and female students showed that there was not a significant difference in factors of Iowa personality questionnaire. However, there was a significant difference between the male and female students in scales called aggression, harm avoidance, social closeness, and Absorption. Finally, the results showed a good correlation between Iowa personality questionnaire and Big-Five Factors of personality.

Conclusion: The results of this study supported the confirmatory factor structure, reliability and validity of the Iowa personality questionnaire and its applicability to students' population.

Keywords: Iowa Personality Questionnaire (IPQ), Reliability, Validity, Big-Five Factors of Personality, Factor Analysis

---

*Correspondence E-mail:

V_khosravani@yahoo.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی